

Patiënteninformatie

Hormonale therapie bij kanker

Hormonale therapie bij kanker

Polikliniek Interne Geneeskunde, route 0.5
Telefoon (050) 524 7870

Inleiding

Hormonale therapie kan voorgeschreven worden aan patiënten met een hormoongevoelige tumor. Er worden verschillende medicijnen gebruikt met ieder een andere werking en verschil in bijwerkingen. In deze folder leest u welke medicijnen er zijn, welke bijwerkingen ze hebben en wat u kunt doen bij klachten. De folder is bedoeld als aanvulling op de mondelinge informatie van de specialist.

Werking van medicijnen

1. Ongevoelig maken

Het vrouwelijk geslachtshormoon oestrogeen stimuleert de groei van tumorcellen. Het medicijn dat u krijgt, zogenaamde anti-oestrogenen, maakt de tumorcellen ongevoelig voor het hormoon oestrogeen. Daardoor stopt de groei van de tumorcel. Een voorbeeld van een medicijn is tamoxifen (Nolvadex®).

Bijwerkingen tamoxifen

- Opvliegers, nachtzweeten
- Misselijkheid, vooral aan het begin van de behandeling (advies: inname tijdens hoofdmaaltijd)
- Toename van vaginale afscheiding
- Onregelmatige menstruatie of (tijdelijk) ophouden van de menstruatie
- Gewichtstoename
- Hoofdpijn
- Sombere gevoelens, stemmingswisselingen
- Vaginaal bloedverlies en een licht verhoogd risico op baarmoederkanker (risico is erg klein en weegt niet op tegen de voordelen)
- Dunner wordend haar, soms juist ook haarvorming in het gelaat (meestal donshaar)

- Licht verhoogd risico op trombose
- Tijdelijke toename van botpijn (bij uitzaaiingen in de botten) bij het begin van de behandeling

2. Omzetting stoppen

De bijniere produceren mannelijke hormonen (androgenen). In het vet- en spierweefsel worden deze hormonen omgezet in vrouwelijke hormonen (oestrogenen). Hierdoor maken vrouwen ook na de overgang of als de eierstokken zijn verwijderd of geblokkeerd, nog dit hormoon aan. Het medicijn dat u krijgt remt de omzetting van mannelijke hormonen naar vrouwelijke hormonen. Hierdoor wordt de groei van tumorcellen ook niet meer gestimuleerd. Voorbeelden van medicijnen zijn: letrozol (Femara®) , anastrozol (Arimidex®) en exemestaan (Aromasin®).

Bijwerkingen

- Opvliegers, nachtzweeten
- Hoofdpijn
- Misselijkheid, vooral aan het begin van de behandeling
- Spier- en gewrichtsklachten
- Botontkalking
- Droge vagina
- Stemningswisselingen
- Dunner wordend haar

3. Aanmaak blokkeren

De hersenen produceren hormonen (LH-RH hormoon) die de productie van mannelijke en vrouwelijke geslachtshormonen stimuleren. Het medicijn dat u krijgt blokkeert het aanmaakproces van deze hormonen in de hersenen. Daardoor wordt de aanmaak van vrouwelijke geslachtshormonen (o.a. oestrogeen) uitgeschakeld. Voorbeelden van medicijnen zijn: gosereline (Zoladex®) en leuproreline (Lucrin®).

4. Afbreken oestrogeenreceptor

Het medicijn dat u krijgt maakt de oestrogeenreceptor kapot. Dit medicijn kan ook gegeven worden als tamoxifen niet (meer) werkt. Een voorbeeld hiervan is fulvestrant (Faslodex®).

Mogelijke algemene bijwerkingen van hormonale therapie

Bij vrouwen

- Vervroegde overgangsklachten of toename van overgangsklachten na de menopauze. Opvliegers, nachtelijke transpiratie, minder zin in vrijen, wegblijven of onregelmatige menstruatie, stemmingswisselingen, spier- en gewrichtsklachten.
- Gewichtstoename
- Vaginale droogheid en/of gevoeliger voor vaginale infecties
- Botontkalking

Bij mannen

- Gewichtstoename
- Zwelling van de borsten
- Stemmingsveranderingen
- Verminderde potentie
- Opvliegers
- Botontkalking
- Slapeloosheid
- Diarree

Adviezen bij opvliegers en nachtelijke transpiratie

Bewegen

- betere doorbloeding

Kleding

- geen synthetische kleding, maar katoen, zijde of wol
- draag laagjes kleding, i.v.m. uittrekken bij opvliegers
- geen dikke of strakke truien

Beddengoed

- katoenen lakens, geen synthetisch dekbed

Voeding

- vermijd sterk gekruid voedsel, scherpe kruiden, cafeïne, alcohol
- drink veel water

Roken

- vermijd roken

Medicatie

- in overleg met arts: clonidine (Dixarit®) of venlafaxine (Efexor®)

Homeopathisch middel – Famosan Salvia (A.Vogel)

Adviezen bij gewrichtsklachten

- Beweging en sporten**
 - toename botmassa, gunstig voor botontkalking
 - ontspannend en goed tegen stress
 - dagelijks half uur wandelen, fietsen, traplopen, zwemmen
 - betere doorbloeding van gewrichten, soepel blijven
- Ochtendstijfheid**
 - blijven bewegen
 - niet te belastend, wel bijv. zwemmen, aquajoggen, yoga
- Warmte**
 - warme douche
- Medicatie**
 - paracetamol, evt. NSAID (diclofenac of ibuprofen)
- Voedingssupplement**
 - glucosamine (sulfaat)/chondroïtine (1500/1200 mg/dag)
Let op: niet bij: diabetes mellitus, antistolling, antibiotica, allergie voor schaaldieren
- Homeopatisch middel**
 - glucosamine/alchemylla (A.Vogel) (ook bij allergie voor schaaldieren en vegetariërs)
- Gezonde voeding**
 - verse groenten en fruit en volkoren graanproducten
 - Schijf van Vijf (beperk extra vette of zoete producten)
 - eet regelmatig
 - extra inname van kalk is niet nodig bij gezonde voeding
 - bij vocht vasthouden: beperk zoutgebruik

Adviezen bij osteoporose (botontkalking)

- Voeding**
 - eet gezonde en gevarieerde voeding met voldoende (4) zuivelproducten (kalk en vitamine D)
- Beweging**
 - voldoende beweging, bij voorkeur dagelijks half uur wandelen en fietsen
- Buitenlucht**
 - (zon)licht zorgt voor aanmaak van vitamine D, wat opname van kalk verbetert
- Activiteiten**
 - voorkom vallen, verwijder losliggende matjes
- Medicatie**
 - zonodig Calcium en/of vitamine D tabletten
 - bisfosfonaten (bijv. alendroninezuur, pamidronaat (APD-infusie))

Adviezen bij stemmingswisselingen

- Bespreekbaar maken** – met partner, arts, verpleegkundige
- in extreme situatie switch van hormonale therapie in overleg met uw arts
- Homeopatisch middel** – Famosan Overgang Balans (A.Vogel)

Adviezen bij vermoeidheid

- Bespreekbaar maken** – met partner, arts, verpleegkundige
- Activiteiten** – dagindeling maken, dit geeft structuur en op den duur energie
- activiteiten over de dag verdelen, rustmomenten inbouwen
- kijken naar prioriteiten
- dagboekje bijhouden, inzicht krijgen in welke activiteiten u vermoeien
- Revalidatieprogramma** – Herstel en Balans (in Beatrixoord te Haren)
- gericht op klachten van lichamelijke en psychosociale aard
- lichamelijke activiteiten geleidelijk opbouwen, door een betere conditie bent en voelt u zich minder moe
- medisch begeleid fitness (Fit op weg)

Adviezen bij gewichtstoename

- Bewegen en sporten** – dagelijks half uur wandelen, fietsen, traplopen, zwemmen
- Gezonde voeding** – verse groenten en fruit en volkoren graanproducten
- Schijf van Vijf (beperk extra vette of zoete producten)
- magere producten
- geen tussendoortjes nemen
- veel (water) drinken

Adviezen bij vaginale droogheid

- Bespreekbaar maken** – met partner, arts, verpleegkundige
- Glijmiddel**
 - gebruik glijmiddelen (op siliconenbasis), bijv. Sensilube
 - Re-plens (1 x per 3 dagen vaginaal inbrengen)
 - bij seksuele problemen eventueel doorverwijzing naar seksuoloog
- Ondergoed**
 - draag katoenen ondergoed, niet knellend
- Klachten**
 - bij vaginale schimmelinfectie (veranderde afscheiding of jeuk) naar huisarts

Tot slot

Heeft u naar aanleiding van de informatie in deze folder nog vragen, neemt u dan contact op met uw oncoloog via het secretariaat van de poli Interne Geneeskunde, tel.7870.

Martini Ziekenhuis

Postadres

Postbus 30033
9700 RM Groningen

Bezoekadres

Van Swietenplein 1
Groningen

Algemeen telefoonnummer

(050) 524 52 45

www.martiniziekenhuis.nl

